

Udgivelser

Marx-Engels-GesamtAusgabe

Den videre udgivelse af nye bind i Marx-Engels-Gesamtausgabe er stødt på vanskeligheder: i 1993-1995 er der ikke udkommet nye bind. Der er dog den krølle på sagen, at I. afd. bd. 20 faktisk udkom i 1993, men med 1992 som udgivelsesåret; det samme gælder for II afd. bind 4.2 (Jungnickel/Vollgrafs artikel i Arbejderhistorie 3/95 bygger på bind II-4.2). Mens den første MEGA (se artiklen om Rjazanov i Arbejderhistorie 2/95) var inddelt i 3 afd., udkommer den nye i fire afd.; I. afd. indeholder alle værker med undtagelse af Kapitalen og dennes forarbejder, som udkommer i II. afd. III. afd. består korrespondancen og IV afd. indeholder alle uddrag, anmærkninger i bøger osv.

Problemet er finansieringen af kvalificerede medarbejdere, hvor især den tyske del af arbejdet er udsat for vanskeligheder. Forbundsregeringen har bevilliget en mindre sum (DM 345.000), som gives via det tyske akademis program for videreførsel af tidligere i DDR finansierede videnskabelige udgivelser. Imidlertid har denne beskedne sum betydet, at der har været en forespørgsel i Forbundsagen, om det i det hele taget skulle være nødvendigt at støtte udgivelsen, når nu alt væsentligt af Marx og Engels allerede var udgivet - forespørgeren fra CDU demonstrerede dermed sin uvidenhed - og om det var rigtigt, at MEGA udkom på det PDS-ejede Dietz forlag, og om det var rigtigt, at medarbejdere fra det tidligere Institut for

marxisme-leninisme fortsat var beskæftigede ved projektet. I svaret blev der bl.a. henvist til, at kun én af de gamle medarbejdere fortsat var beskæftiget. Det er her problemerne opstår, og de medfører, at udgaven kun skridder langsomt frem. Færre medarbejdere, der oven i købet først skal indarbejdes, betyder, at de påbegyndte ca. 30 bind kun kan bearbejdes langsomt, eller at bearbejdningen midlertidigt helt er ophørt. Det gælder således for bind 1/32 med Engels' udgivelser 1891-1895, hvor tekstdelen er færdig, men noteapparatet ikke kan afsluttes, fordi medarbejderen er fyret. Tilsvarende gælder for andre bind.

Imidlertid er der også lyspunkter. Afdeling I bind 4, 5 og 6 (1844-1848) er i arbejde. Bd. 5 "Den tyske ideologi" kan formentlig afsluttes i manuskript i 1996, de to andre bind før år 2000. Der arbejdes på at oprette en arbejdsgruppe i Köln for bd. 7, 8 og 9 (1848-49), der indeholder artiklerne fra "Neue Rheinische Zeitung", som udkom i Köln. Bd. 14 (1855) vil formentlig kunne afsluttes i 1997, bd. 15 og 16 er i arbejde, men ikke langt fremskredne. Arbejdet med bd. 21 er lige begyndt. Bd. 17, 19, 23 og 30 er ikke påbegyndt. Bd. 28, de matematiske manuskripter, blev bearbejdet i Moskva, men medarbejderen har sagt op; arbejdet skal videreføres af prof. A. Alcouffe (Toulouse). Bd. 31 forventes afsluttet i 1997.

Vedr. II. afd. - de økonomiske manuskripter - forventes bd. 4.3 at kunne afsluttes i efteråret 1996; bd. 11 og 12 forsinkes, da den hidtidige udgiver VS. Vygotskij har måttet sige op. Formentlig kan de afsluttes 1996/97

Redaktion:
Lars K. Christensen,
Niels Juul Nielsen

(bd. 11-13 indeholder manuskripterne til Kapitalen bd. 2). Bd. 13, 14 og 15 forventes færdige i manuskript i 1998. Bd. 16, det sidste bind i denne afdeling, kan først endeligt afsluttes efter bind 15, p.t. er arbejdet med bindet ophørt. Men det tyder dog på, at II. afd., der indeholder den største del af de hidtil upublicerede manuskripter, bliver afsluttet.

I III. afd., korrespondancen, er bd. 9, 10 og 11 (1858-1861) i arbejde og kan sandsynligvis afsluttes i manuskriptform i løbet af 1996 og 1997. Bd. 14 (1864-65) forventes færdig i 1996. Men da afdelingen er planlagt til 45 bind, er der lang vej igen. Det nye ved afdelingen er, at også brevene til Marx og Engels udgives sammen med brevene fra dem. Det har mere end fordoblet omfanget, men øger selvsagt også udgavens værdi betydeligt.

IV afdeling, excerpterne, kan formentlig præsentere det næste bind til udgivelse i foråret 1996, nemlig bd. 3 (1844-47, politisk økonomi); bd. 5, politisk økonomi 1845-1850, bd. 10, 1851-52 og 12, 1853-54 forventes færdige i 1995, bd. 11, 1852-53 i 1997. Bd. 17 er i arbejde, bd. 26 og 27 kan måske slås sammen til et bind og være færdig i 1997; bd. 31 og 39 forventes færdige i 1995. Afdelingen er planlagt til 40 bind.

At manuskripterne er færdige betyder her, at de kan komme til vurdering, at der således går et længere stykke tid inden manuskripterne er endelige godkendte og kan overdrages forlaget. Hvis den nuværende planlægning holder, kunne II. afdeling vel afsluttes inden år 2000. Alt andet er endnu åbent. Dog er det sandsynligt, at der udkommer op til

flere bind pr. år fra 1996 og frem.

Et andet lyspunkt er, at den russiske del af arbejdet fremover finansieres (delvist) via EUs INTAS-program i de næste tre år. I øvrigt er planlægningen af de nødvendige registre gået over i et nyt stade, computeriseringen kunne her få en positiv betydning.

I MEGA-sammenhæng arbejdes endvidere med en ny bestandsfortegnelse af Marx' og Engels' bøger, som forventes færdig i 1997. Bindet skal iflg. de nyeste planer også beskrive indstregninger og gengive anmærkningerne i bøgerne. Fortegnelsen kan evt. udkomme som sidste bind i IV afd.

Tidsplanen kan ændres med baggrund i den nye planlægning for MEGA, der indebærer en stramning, der bl.a. skal forhindre dobbeltrafik af tekster. Tekster, som foreligger i andre tilgængelige udgaver - f.eks. I. Internationales generalråds protokoller - genoptrykkes ikke i deres helhed i MEGA. De hidtige omfangsrige indledninger til de enkelte bind bliver erstattet af kortere introduktioner. Iflg. denne plan kommer I. afd. til uforandret at bestå af 32 bd., II. afd. af 15 bind, III. afd. af 35 bind og IV afd. af 32 bind, ialt en besparelse på 19. bd.

Tidsskriftet "MEGA-Studien" er forsinket, nr. 2/1994 udkom i juni 1995, nr. 1/1995 i november, nr. 2 forventes umiddelbart efter årsskiftet. Nr. 2 skal bl.a. indeholde den nye, reviderede planlægning af MEGA. Det er muligt og nødvendigt at stramme udgaven på forskellige områder, og det redegøres der for. I et andet bidrag fremsættes anmærk-

ninger til en artikel af Hans-Georg Backhaus/Helmut Reichelt i nr. 2/1994.

23.-25. november 1995 afholdt *Internationale-Marx-Engels Stiftung* i Wuppertal en 2-dages konference i samarbejde med Engels-museet om Engels. Oplæg kommer bl.a. fra G. Bagaturija, Ole Balleby, Michael Knieriem, Terry Wyke, Gareth Stedman Jones, Hans-Josef Steinberg, Anneliese Griese, Terrel Carver, Vitalij Vydgodskij og C.E. Vollgraf.

Gerd Callesen

Nyhedsbrev om besættelsestiden

Historisk samling fra besættelsestiden i Esbjerg har fornyet sit nyhedsbrev i udseende og indhold. Meningen med nyhedsbrevet er at "viderebringe meddelelser om begivenheder lige fra 7. klasses temaugle over foredrag, seminarer, forskningsprojekter til efterlysning af materiale og oplysninger". Der vil desuden fra tid til anden blive bragt en kronik.

Optagelse på Samlingens postliste sker ved henvendelse til:

Historisk samling fra besættelsestiden. Torvegade 47. Postboks 522. 6701 Esbjerg. Tlf 75 18 18 55, fax 75 18 09 40.

Projekter

Rabarberlandet før og nu

Speciale

Projektperiode: 1995-96

Undersøgelse af hvorvidt man kan betegne Rabarberlandet som et lokalsamfund p.t. - hvordan

definerer man et lokalsamfund. Teori: Tönnies, Dürkheim.

Kontakt: Blådal, Holmblads-vænge 2, 2. tv., 2300 S, 31544150. Nørgård, Ingemansvej 20 A, 3. th., 1964 C.

Konferencer

5. Nordiske Arbejderkultur Seminar, Stavanger, 1996

Dette seminar, som tidligere er blevet udskudt, er nu planlagt til afholdelse i dagene 22.-26. maj, med hovedtemaet "Det kollektive og det individuelle i arbejderkulturen".

Dette tema behandles i løbet af 6 sessioner, med følgende indhold:

- Innsamling og formidling av arbejderkultur
- Historier og myter om arbejderkulturen
- Arbeidslivets maktrelasjoner
- Hverdagslivets organisering
- Etnisitet og arbejderkultur
- Fagbevegelsen og arbejderkulturen

Et mere detaljeret program kan rekvireres på nedenstående adresse. Deltageravgift er NOK 600 (halv pris for arbeidsløse) og indkvartering koster NOK 1.600. Der er tilmeldingsfrist 1.12.95. Ønsker man at bidrage med et paper skal der indsendes abstract senest 1.12.95 og det endelige paper skal indsendes senest 15.3.96.

Nærmere oplysninger: Jan Erik Karlsen eller Åshild Finnestad, RF-Rogalandforskning, P.O.Box 2503 Ullandhaug, N-4004 Stavanger. Tlf. +47 51 87 50 00, fax +47 51 87 52 00.

Udstillinger

Ikke flere bestillinger på kunst!

Der kommer ikke flere østtyske bestillinger på malerier fra SED-partiet (Det tyske socialistiske enhedsparti). Muren er revet ned, og grænsevagterne er væk. Men selv om ordrebogen er lukket, lever de østtyske malerier endnu. Og de viser et spejlbillede af den østtyske kultur og historie, som man kan opleve på særudstillingen "Bestilt Kunst" på Arbejdermuseet fra den 6. oktober til den 17. december 1995.

"SED-kunsten"

Det kommunistiske parti og Socialdemokratiet blev sluttet sammen til SED i 1946. SED overtog den socialistiske realisme fra den sovjetiske kultur. De to grundlæggende krav i denne kultur var loyalitet overfor partiet, og kravet om at kunsten skulle være realistisk. Kunsten i Østtyskland blev skabt på baggrund af bestillinger fra SED. Det er ikke unormalt at der bliver lavet kunst på bestilling. I det danske Folketing hænges der fx. bestilte malerier af tidligere statsministre. Men kunsten fra den østtyske stat - fra SED - adskiller sig fra de danske bestillinger. SED mente ikke, at man kunne adskille kulturen fra den øvrige politik. Kulturen blev ikke opfattet som et fri rum, men som et samfundsmæssigt anliggende. Der var ikke kun en bestemt modtager. Partiet ville brede kunsten og kulturen ud til alle både i arbejdet og i fritiden. Formålet var at opdrage folket til at blive "socialistiske personligheder". Man ville også bruge kunsten som et middel til at fremme produktiviteten. SED lagde mere

vægt på begreber som flid og arbejdsomhed end på fornyelser og eksperimenter, hvilket var med til at bevare de traditionelle genrer. De bedste værker handlede her om hverdagen i et sprog, som var let at forstå, og som kunne overbevise modtageren om socialismens strålende fremtid. Budskabet i kunsten bestod altid af den samme optimistiske lovprisning af socialismen. Malerierne dyrkede arbejderens som en heltefigur. Fremskridtet i den nye stat blev skamroset på det groveste.

40-års jubilum

Østtyskland nåede netop at få 40-års jubilæet med. Den 7. oktober 1949 blev Østtyskland officielt dannet. Erich Honecker holdt talen ved DDR's 40-års jubilum i oktober 1989. Ved denne lejlighed fik Honecker sparket af storebror Gorbatjov. Da Sovjet havde erklæret, at Østtyskland måtte klare sig selv uden deres støtte, var enden nær for det østtyske regime. Øst- og Vesttyskland blev officielt genforenet den 3. oktober 1990, og de første valg til en fællestysk forbunds- dag blev afholdt.

Stalinallee

Før Tyskland kapitulerede i 1945, var tre kommunistiske eksilgrupper vendt tilbage til den sovjetiske zone. Russerne ville have dem til at opbygge en tysk forvaltning. De skulle tage sig af de presserende praktiske opgaver for at gøre dagligdagen så normal som mulig. Opgaverne bestod bl.a. i at sørge for forsyningen af fødevarer og fordelingen af boliger i et område, som russerne havde indtaget. Blandt de kommunister der var vendt tilbage i april 1945, var bl.a. Walter

Ulbricht, Anton Ackermann og Gustav Sobotta, der stod i spidsen for hver sin gruppe. Erich Honecker sad i fængsel i Tyskland under nazitiden. Få måneder efter at DDR blev grundlagt, besluttede Walter Ulbricht og SED inderkredsen i 1950, at Stalinallee skulle være et symbol på genopbygningen af DDR. På en 2,3 km. lang strækning blev der i de følgende år bygget paladsagtige højhuse på strækningen med Moskva som forbillede. Berlins udfaldsvej mod øst hed fra gammel tid Große Frankfurter Straße efter byen Frankfurt an der Oder. Hele gadeforløbet mellem Strausberger Plads og Frankfurter Tor kom til at hedde Stalinallee den 21. december 1949. Stalinallee blev det første store projekt på genopbygningen efter krigen. Mellem Strausberger Plads og Frankfurter Tor blev den nye pragtgade bygget i perioden 1952 - 64. Stilen var en rendyrket sovjetisk nyklassicisme. Den 16. juni 1953 startede arbejderne på byggeriet en strejke, som fik politisk betydning. Regeringen i DDR ville have, at arbejderne skulle lave 10 mere. Det var arbejderne utilfredse med, da de ikke mente, at levestandarden var blevet tilsvarende forbedret. De forlod stilladserne for at opsøge den daværende chef for regeringen Otto Grotewohl. Regeringen trak kravene tilbage kl. 14. Men da havde RIAS, den amerikanske radiosender i Vestberlin, sendt begivenhederne ud i æteren. Den 17. juni strejkede 300.000 arbejdere over hele DDR. Der gik i Ostberlin et stort optog af demonstranter til Ministeriernes hus, hvor de blev mødt med sovjetiske panservogne. Opstanden blev knust hen ad aftenen. Nav-

net Stalinallee blev slettet af byplanen den 13. november 1961. Den østlige del kom igen til at hedde Frankfurter Allee, og gaden mellem Alexanderplatz og Frankfurter Tor blev døbt om til Karl-Marx-Allee. Efter genforeningen er gaden blevet fredet. Den er et typisk eksempel på byggeri af socialistiske boliger, hvor tanken var, at arbejderen i den nye arbejder- og bondestat skulle bo smukt og centralt. SED ville forankre storslåetheden for dette byggeri i folkets bevidsthed, og byggeriet blev benyttet til propaganda. Ikke mindre end syv kunstnere fik "bestillinger" og penge på at male denne pragtvej.

Kunstens vilkår

I 1959 kom der et fremstød for at udbrede kunsten. Forfatterne skulle ud i virksomhederne, for at kunne skrive realistisk på grundlag af egne erfaringer. Arbejderne blev opfordret til selv at skrive, tegne og male. SED lavede konkurrencer for at få arbejderne til at bestille noget mere, og uddelte priser til de flittigste. Det østtyske styre kunne ikke altid fremkalde den kunst, det ønskede. Derimod kunne regimet forhindre kunst, som det ikke ønskede - eller forhindre at den kom til at spille en offentlig rolle i DDR. Det centralistiske styre i DDR skabte ikke en speciel kultur bygget på socialismen. Det socialistiske styre var ikke opstået som en folkebevægelse. Staten har ikke været inspirator for kunsten men skabt administrative forhindringer for den. Malerne i DDR gjorde sig efterhånden fri fra kravet om socialistisk realisme med de positive fremstillinger af kampen for det bedre samfund, som ofte var agitoriske

glansbilleder. I løbet af 1970'erne og 1980'erne blev den sttyske litteratur og malerkunst "opdaget" i Vesten - ikke kun i Vesttyskland, men også på større internationale udstillinger.

Færdig med fyrre

Befolkningen i Osttyskland var ikke tilfredse med den politik, som staten førte, og det var nok grunden til, at Osttyskland kunne bryde sammen på få uger i efteråret 1989. Selv efter at muren blev bygget, var Vesttyskland målestok for DDR. DDR udviklede ikke en selvstændig profil eller "identitet". Da russerne besatte østzonen i 1945, var forholdet mellem den indrykkende Røde Hær og den tyske befolkning ikke særligt godt. Russerne blev ikke hilst velkommen som "befriere". Ofte virkede det, som om de kun ønskede at få hævn for de tyske krigsforbrydelser. Opgøret med SED's DDR og DDR-"identiteten" har været mærkbar. Næsten alle spor efter SED er fjernet. Hvis man ikke lige vidste det, kunne det måske være svært at forestille sig, at det tidligere DDR havde været socialistisk. Der er naturligvis de fysiske spor af det gamle styre, som boliger, fabrikker, Trabanten mm. Men grunden til at de gamle politiske spor så hurtigt kunne blive visket ud, var at den Osttyske socialisme, har været en "kulisse"-socialisme, som var tæt knyttet til SED's magt og virkelighed. Men malerierne har vi heldigvis endnu. De er et spejlbillede og bevis på en historie, som pludselig var forbi - hurtigere end nogen havde forestillet sig.

Udstillingen har tidligere været vist i Berlin.

John Hansen, Arbejdermuseet